

og mere ad. Jeg har taget Ordet for borgerlig Navngivning, borgerligt Ægteskab. Det er ogsaa Venstres gamle Standpunkt, og Venstres gamle Standpunkt er i denne Sag netop det obligatoriske borgerlige Ægteskab. Det er den højtærede Kirkeministers gamle Standpunkt, og det er alle deres Standpunkt, som har set — hvad skal jeg kalde det? — aandelig fint paa denne Sag. Alle, der ikke plumpt har villet bruge den til Valgagitation eller Politik eller deslige, alle, der ikke har været bange for at gaa af Vejen for visse folkelige, men temmelig ufine og plumpe Strømninger, har netop holdt paa det obligatoriske borgerlige Ægteskab, for kun derigennem fik Kirken Frihed. Vil man Frihed for begge Sider, og vil man aandelig Frihed for Menigheden og dens Præster og dens Mænd, skulde man holde paa det tvungne borgerlige Ægteskab. Det er hele det gamle Venstres Standpunkt, det er Harald Holms Standpunkt, det er Kirkeministerens Standpunkt, det er Askov-Adressens Standpunkt. Det forstaas desværre kun meget lidt i vor Tid, for der er saa grumme ringe aandelig Finhedssans, men derimod en overordentlig Mængde politisk Plumshed. Baade det ærede Medlem Hr. Povlsen og jeg har søgt at fremme en saadan Udvikling og efter bedste Evne støttet den. Nu er det kommet dertil, at det ærede Medlem Hr. Povlsen mener, at der endnu er en Mulighed for en saadan Udvikling, medens jeg mere og mere tvivler om, at der findes en saadan Mulighed. Hvem af os der har Ret, vil kun Fremtiden kunne vise.

Jeg skal i Slutningen af min lille Tale — jeg beder Dem ikke blive forskrækket, fordi jeg har kørt et Batteri op her, det er kun til Brug for nogle enkelte Henvisninger, det skal ikke blive saa forskrækkelig langt — sige et Par Ord til det ærede Medlem Hr. Povlsen, men vil nu i Rækkefølge gennemgaa, hvad det ærede Medlem Hr. J. Oskar Andersen har indvendt mod mig. Nu har jeg altsaa taget det første Punkt, og saa kommer jeg til det andet Punkt. Han spurgte: Hvor var jeg henne i 1918, da det ærede Medlem som nyvalgt Folketingsmand mødte her i Salen og drog Spørgsmaalet om Kirkens Adskillelse fra Staten frem, dog ikke meget stærkt og ikke meget skarpt — jeg har forleden set det ærede Medlems Tale efter —, han nævnedes det lige. Naar jeg ikke besvarede det ærede Medlems Tale den Gang, saa beder jeg ham om Undskyldning derfor, men jeg beder det ærede Medlem erindre Tidspunktet. Det var Efteraaret 1918, da en gammel Verden styrtede sammen og en ny stod op, og der var paa det Tids-

punkt, i Efteraaret 1918, maaske ikke saa stor Mulighed for med Udbytte at diskutere det paagældende Spørgsmaal. Naar jeg ikke tog Debatten op ved den Lejlighed, laa det dels i alle Tidsomstændighederne — man var optaget og meget stærkt optaget af helt andre Spørgsmaal, det var alle —, men dels laa det ogsaa deri, at der forud for Valget i 1918 — og det ærede Medlem mindede ogsaa derom i sin Tale i Efteraaret 1918 — var sluttet noget, man kaldte den kirkepolitiske Borgfred; ogsaa jeg havde været meget virksom for denne, ja, blev maaske Hovedophavsmanden, i alt Fald til, at den kom i Orden. Det var mig meget magtpaaliggende, at man holdt Kirkespørgsmaalet ude fra den politiske Valgkamp, det viste sig at være muligt, og Kirkeligt Landsforbund og Kirkeministeren gik med dertil. Denne kirkepolitiske Borgfred gik ud paa, at saa længe den Rigsdag, det Folketing, den Regering, som udgik af Valget i Foraaret 1918, sad, indtil Krigssituationen var afviklet, og vi havde faaet nye Valg, skulde kirkepolitiske Spørgsmaal af principiel Betydning ikke rejses. Det var da ganske loyalt, mener jeg, naar jeg ikke paa dette Tidspunkt var med til at rejse en Debat om dette Spørgsmaal; jeg tvivler ogsaa om, at den havde sat den mindste praktiske Frugt. Men i min Tale forleden beklagede jeg, at vi i 1916, da man fra kirkelig Side rejste Spørgsmaalet om Kirkens Adskillelse fra Staten, ikke greb den fremrakte Haand og nedsatte et Udvalg. Jeg udtalte, at jeg ansaa det for en politisk Fejl, og enhver vil forstaa, at der i denne Udtalelse laa en Tagen Afstand fra den daværende Kirkeminister, som ikke paa nogen Maade vilde være med i den Retning. Derfor var det ogsaa, saa længe denne Kirkeminister sad — og han sad jo i Efteraaret 1918 —, politisk, praktisk umuligt at komme frem ad den Vej, som jeg havde ønsket vi havde fulgt i 1916, nemlig at nedsætte et kirkeligt Udvalg til at drøfte og behandle dette principielle Spørgsmaal: Kirkens Adskillelse fra Staten. Jeg tror, at jeg hermed fuldkommen objektivt rigtigt og fuldkommen oprigtigt har gjort Rede for Stillingen den Gang for mit Vedkommende.

Men saa føjede det ærede Medlem til det Spørgsmaal, hvor jeg var henne i 1919 —20, da Grundlovsændringsspørgsmaalet var oppe; hvorfor lød der ikke fra min Side et Ønske om en Grundlovsændring, saaledes at man kunde lette Vejen for Kirkens Adskillelse fra Staten? Der husker det ærede Medlem forkert, idet jeg nemlig rejste Spørgsmaalet. For at dokumentere dette er